

Ks. CZESŁAW CHRZĄSZCZ

BIBLIOTEKA I ARCHIWUM DIECEZJALNE W BIELSKU-BIAŁYM

ORCID: 0000-0002-9836-021X

DOM PRZY UL. LWOWSKIEJ – PIERWSZE WADOWICKIE MIESZKANIE RODZINY EMILII I KAROLA WOJTYŁÓW W LATACH 1913-1914

WSTĘP

Karol i Emilia Wojtyłowie sprowadzili się do Wadowic 1 lipca 1913 r.¹ Nie zamieszkali wtedy jednak obok kościoła farnego w kamienicy należącej do Chieła i Rozalii Bałamuthów, lecz w zupełnie innym miejscu. Wojtyłowie wynajęli dom o numerze konskrypcyjnym 257 przy ul. Lwowskiej. Właśnie taki adres widnieje w dwóch katalogach klasowych prowadzonych przez szkołę im. Stanisława Jachowicza w Wadowicach, do której w latach 1913-1914 uczęszczał Edmund Wojtyła. Obecnie te dzienniki szkolne przechowywane są w Archiwum Szkoły Podstawowej nr 2 im. Marii Konopnickiej w Wadowicach². W literaturze przedmiotu słusznie wskazywano właśnie ten adres jako miejsce pierwszego zamieszkania rodziny Jana Pawła II w Wadowicach³. Dotychczas jednak nie było wiadomo, gdzie dokładnie mieścił się ten budynek. Najczęściej kojarzono go z okolicą koszar wojskowych, domyślając się, że Karol Wojtyła zapewne wynajął mieszkanie w ich pobliżu.

¹ Centralne Archiwum Wojskowe w Warszawie, Kolekcja Generałów i Osobistości, Karol Wojtyła, sygn. I.480.727 *Odpis Hauptgrundbuchblatt*, Wadowice, 24 lutego 1919, s. 4.

² Archiwum Szkoły Podstawowej nr 2 im. Marii Konopnickiej w Wadowicach (dalej: ASP2W), (b. sygn.), *Szkoła ludowa czteroklasowa męska im. St. Jachowicza w Wadowicach. Katalog klasowy z wykazem klasyfikacyjnym. Klasa druga. Rok szkolny 1913/14*, [nlb.]; ASP2W, (b. sygn.), *Szkoła ludowa czteroklasowa męska im. St. Jachowicza w Wadowicach. Klasa trzecia. Katalog klasowy z wykazem klasyfikacyjnym. Rok szkolny 1914/15*, [nlb.].

³ Na przykład: M. Burghardt, *Wadowickie korzenie Karola Wojtyły*, Wadowice 2013, s. 69; M. Kindziuk, *Matka Papieża. Poruszająca opowieść o Emilii Wojtyłowej*, Kraków 2013, s. 84; M. Kindziuk, *Emilia i Karol Wojtyłowie. Rodzice Jana Pawła II*, Kraków 2020, s. 83-85; Z. Bieniasz, *Lolek Złotempisany. Przyczynki do biografii Jana Pawła II*, Wadowice 2020, s. 95, 127 i 129 oraz mapa na tylnej wyklejce tej książki; M. Kindziuk, *Edmund Wojtyła. Brat św. Jana Pawła II* [b. d. i m. – 2022], s. 30.

Przedmiotem niniejszego artykułu będzie próba identyfikacji oraz wskazania lokalizacji tego pierwszego domu, w którym zamieszkali Wojtyłowie po przybyciu do Wadowic. Podstawą rozwiązania tak postawionego problemu badawczego będą materiały źródłowe znajdujące się w zasobach Archiwum Narodowego w Krakowie (ANKr.) i Archiwum Państwowego w Katowicach Oddział w Bielsku-Białej (APB-B), księgi metrykalne parafii Ofiarowania Najświętszej Maryi Panny w Wadowicach, mapy katastralne i dane przetwarzane przez Urząd Miejski i Starostwo Powiatowe w Wadowicach oraz informacje przechowywane przez V Wydział Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w Wadowicach. Znaczącą rolę w znalezieniu odpowiedzi na pytanie badawcze będzie miała również literatura przedmiotu.

DOKUMENTACJA GRAFICZNA I OPISOWA STAŁEGO KATASTRU GALICYJSKIEGO

Identyfikację pierwszego domu zamieszkania Wojtyłów umożliwia przede wszystkim porównanie dwóch archiwaliów: mapy katastralnej przechowywanej w APB-B⁴ i kopii protokołu parcel budowlanych gminy Wadowice, znajdującej się w zasobach ANKr.⁵ Oba dokumenty należały do elementów tzw. Stałego Katastru Galicyjskiego, powstałego w pierwszej połowie XIX w. z inicjatywy władz austriackich.

W 1817 r. w monarchii Habsburgów na mocy patentu cesarza Franciszka I opracowano założenia stałego katastru. Był on niezbędny ze względu na potrzeby podatkowe⁶. W Galicji wykonano go w latach 1824-1830 oraz 1844-1854⁷. Dla każdej gminy katastralnej przewidziano sporządzenie planów katastralnych, protokołów parcel gruntowych, protokoły parcel budowlanych, zestawienia użytkowania ziemi, alfabetycznych wykazów posiadaczy, wykazu parcel nieznanymi właścicielami⁸.

Austriacki operat katastralny składał się z dwóch części: kartograficznej i opisowej⁹. Jego najważniejszą częścią były jednolite mapy katastralne. Większość z nich

---

⁴ Archiwum Państwowe w Katowicach Oddział w Bielsku-Białej (dalej: APB-B), sygn. 13/669/30 Kataster Thuzen Górna, 1845, 1877, 1878, 1911, 1936, Wadowice 1845, *Blf. VII Gemeinde Wadowice in Galizien Wadowice Kreis* 1845, s. 93.

⁵ Archiwum Narodowe w Krakowie (dalej: ANKr.), sygn. 29/280/0/-/Kat gal II op 3733, ANKr., sygn. 29/280/Kat gal II op. 3733, *Provinz Galizien. Copie Bau Parzellen Protokoll der Gemeinde Wadowice sammt der einverleisten Gemeinde Mikolay, Kenty, am 25 October 1845*, s. 42-43.

⁶ J. Wydro, *Kataster gruntowy austriacki i jego znaczenie dla Galicji*, „Studia Historyczne”, 1967, nr 10, z. 1-2, s. 154-155.

⁷ D.K. Nowak, *Austriackie katastry gruntowe na terenie Galicji. Metryka Józefińska (1785-1789) Metryka Franciszkańska (1819-1820) i Stały Kataster Galicyjski (1844-1854). Studium źródłoznawcze*, Krosno 2020, s. 136.

⁸ Z. Wzorek, *Galicyjskie plany katastralne*, „Prace Instytutu Urbanistyki i Architektury”, 1951, nr 1, z. 2, s. 89.

⁹ M. Sobala, *Zastosowanie austriackich map katastralnych w badaniach użytkowania ziemi w połowie XIX wieku*, „Polski Przegląd Kartograficzny”, 2012, nr 4 (44), s. 324.

rozrysowano w skali 1:12880. Procedura ich wytwarzania składała się z kilku etapów: sporządzenia oryginalnych pierworysów, szkiców polowych, map ewidencyjnych, oryginalnych czystorysów, wreszcie kolorowanych odbitek map oryginalnych. Na szkicach polowych nie wynotowywano numerów poszczególnych parcel, lecz jedynie numerację domu ich właścicieli. Z kolei na oryginalnych mapach nie zaznaczano numeracji domostw, nanoszono tam numery parcel budowlanych (kolorem czarnym) i gruntowych (kolorem czerwonym)¹⁰.

Z oryginalnych map katastralnych sporządzano wierne odbitki litograficzne, nazywane szkicami indykacyjnymi. Produkowano je w licznym nakładzie. Były one ogólnie dostępne, każdy obywatel mógł je zakupić wraz z innymi dokumentami katastru¹¹. Szkice indykacyjne służyły uprawnionym urządům do aktualizowania danych. Poprawki i aktualizacje dotyczące nazwisk nowych właścicieli i nowej numeracji konskrypcyjnej domów najczęściej nanoszono czerwonym tuszem¹².

Na każdym rodzaju austriackich map katastralnych żółtym kolorem zaznaczano zarzysy drewnianych budynków, czerwonym zaś – domów murowanych¹³.

ZACHOWANE SZKICE, MAPY KATASTRALNE I PLANY WADOWIC

W archiwach państwowych i instytucjach samorządowych przechowywanych jest kilka arkuszy przedstawiających plan Wadowic. W ANKr. znajdują się szkice polowe¹⁴ oraz szkic indykacyjny mapy katastralnej Wadowic. Ten szkic stanowił kopię litograficzną oryginalnej mapy katastralnej wykonanej w 1845 r. przez geometrę Paula Sandaka. Zredagował ją adiunkt pomiarowy Winzl Horák. Składała się ona z kilku sekcji. Obecnie w ANKr. przechowywana jest tylko część map z tego samego zestawu: sekcje II i IV¹⁵. Pozostałe zapewne uległy zniszczeniu lub rozproszeniu.

W ABP przechowywanych jest kilka map katastralnych miasta Wadowic i pobliskich wiosek z czasów galicyjskich. Jedna z nich obejmuje obszar miasta rozciągający się od koszar wojskowych po rzekę Skawę¹⁶. Oznaczono ją jako „Blt. VII” i może ona

¹⁰ D.K. Nowak, *Austriackie katastry gruntowe...*, s. 141 i 144.

¹¹ *Kundmachung betreffend den Verkauf der Katastral-Mappen, Copien, Abschriften der Parzellen-Protokolle und sonstige Katastral-Acten*, w: *Verordnungen der Landesbehörden für das Königreich Galizien und Grossherzogthum Krakau*, Lemberg 1863, s. 20-24.

¹² A. Zachariasz, *Przydatność archiwalnych źródeł kartograficznych dla współczesnych badań krajoznawczych*, „Prace Komisji Krajoznawstwa Kulturowego”, 2012, nr 16, s. 67.

¹³ Zachariasz, s. 68.

¹⁴ ANKr., sygn. 280/Kat gal II sp 1210, *Feld Brouil[lons] der Stadt Wadowice 1845* [nlb.].

¹⁵ ANKr., sygn. 280/Kat gal II sz. ind. 174, *Gemeinde Wadowice in Galizien Wadowice Kreis 1845* [nlb.].

¹⁶ APB-B, sygn. 13/669/30, *Kataster Thuczeń Górna, 1845, 1877, 1878, 1911, 1936, Wadowice 1845, Blt. VII Gemeinde Wadowice in Galizien Wadowice Kreis 1845*, s. 93.

być częścią (sekcją VII) zbioru map indykacyjnych z ANKr. Świadczy o tym ten sam rodzaj podkładu, na którym je naklejono (miękką tektura), identyczny styl oznaczeń na kartach tytułowych poszczególnych sekcji oraz jednolitość aktualizacji naniesionych na każdej z nich. Na przykład na konturach budynków dopisywano czerwonym kolorem ich numery konskrypcyjne. Na zarysach parcel po zmianie właściciela przekreślono nazwisko dotychczasowego, nie umieszczając już z braku miejsca nazwisk nowych posiadaczy, dopisywano jedynie aktualne numery ich domów. Zarówno na mapach z ANKr., jak i APB-B czerwonym kolorem zaznaczono obszar należący do odcinka Bielsko–Kalwaria Kolei Północnej Cesarza Ferdynanda. Ta linia powstała w roku 1887, choć oficjalnie otwarto ją 1 czerwca 1888 r.¹⁷

Powstaje pytanie o czas, w którym korzystano z owych map – szczególnie z tej przechowywanej w Bielsku-Białej. Pewne wnioski można wyciągnąć, analizując

Centrum Wadowic uwiecznione na austriackiej mapie indykacyjnej. Na parceli budowlanej nr 27, położonej w pobliżu kościoła farnego, zarysowano czerwonym kolorem murowaną kamienicę oraz jej nowy numer konskrypcyjny: 298. Do 1879 r. stanowiła ona własność Antoniny Rouge. To najbardziej znana kamienica w Wadowicach – dom rodzinny Karola Józefa Wojtyły.
Z zasobu Archiwum Państwowego w Katowicach Oddział w Bielsku-Białej

¹⁷ K. Meus, *Wadowice 1772-1914. Studium przypadku miasta galicyjskiego*, Kraków 2013, s. 121.

szczegóły jej zapisu i porównując je z innymi źródłami. Na mapie uwidocznił podział parceli gruntowej 2055, tymczasem w Księdze Wieczystej przechowywanej w Sądzie Rejonowym w Wadowicach zanotowano, że fragment tej parceli wywłaszczono „pod kolej Bielsko-Kalwaria” dnia 27 kwietnia 1901 r., dzieląc pozostałą jej część na dwie i nadając im numery 2055/1 i 2055/2¹⁸. Może to oznaczać, że mapy używano jeszcze w 1901 r. Co ciekawe, nie zaznaczono na niej biegu linii kolejowej Trzebinia–Skawce, chociaż tę uruchomiono w latach 1898–1899¹⁹.

W zbiorach APB-B znajdują się także inne dwa arkusze map Wadowic. Jedna z nich przedstawia ściśle centrum miasta²⁰ oraz część miasta nazwaną „Barwałdzka”²¹. Dane zapisywane na tych mapach również były aktualizowane, np. zaznaczono na niej nowe numery konskrypcyjne domów. Te mapy również są szkicem inductive, jednak pochodzą one z innego zestawu niż wyżej opisany (sekcja VII). Na wyciągnięcie takiego wniosku pozwala zewnętrzna analiza owego źródła. Mapa ta różni się rodzajem podkładu, na który naklejono mokrodruk (twarda tektura) oraz rodzajem oznaczeń na karcie tytułowej.

Warto także zwrócić uwagę na mapy przechowywane w Powiatowym Wydziale Geodezji, Kartografii i Gospodarki Nieruchomościami w Wadowicach. W odróżnieniu od wyżej wspomnianych niewielkich szkiców polowych i inductive, znajdujących się w zasobach archiwów państwowych, te mapy posiadają znaczny format. Wynotowano na nich numery poszczególnych parcel budowlanych i gruntowych, jednakże nie zamieszczono numeracji domów. Na każdej z nich nanoszono zachodzące zmiany w terenie. Należy wyróżnić trzy mapy wytworzone na bazie mapy Stałego Katastru Galicyjskiego: mapę katastralną wiernie odwzorowującą stan z 1845 r.²², mapę z 1906 r.²³ oraz mapę z 1928 r. wytworzoną na podstawie mapy katastralnej z 1845 r.²⁴

Istotne dane zawiera szkic planu Wadowic wykonany w czerwcu 1977 r. przez Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne w Katowicach w związku ze

¹⁸ Sąd Rejonowy w Wadowicach. V Wydział Ksiąg Wieczystych. [*Księga Wieczysta. Gmina Katastralna Wadowice*], s. 879.

¹⁹ K. Meus, *Wadowice 1772-1914...*, s. 124.

²⁰ APB-B, sygn. 13/669/30, Kataster Thuczeń Górna, 1845, 1877, 1878, 1911, 1936, Wadowice 1845, *Wadowice ad. 1*, s. 89-90.

²¹ APB-B, sygn. 13/669/30, Kataster Thuczeń Górna, 1845, 1877, 1878, 1911, 1936, Wadowice 1845, *Wadowice ad. 1*, s. 91-92.

²² Starostwo Powiatowe w Wadowicach. Powiatowy Wydział Geodezji, Kartografii i Gospodarki Nieruchomościami. Identyfikator ewidencyjny materiału zasobu: k. m. VII. Mokrodruk z 1845, *Stadt Wadowice sammt Antheile der unverleibten Gemeinde Mikolaj in Galizien Wadowizer Kreis 1845*.

²³ Starostwo Powiatowe w Wadowicach. Powiatowy Wydział Geodezji, Kartografii i Gospodarki Nieruchomościami. Identyfikator ewidencyjny materiału zasobu: k. m. 3. Mapa katastralna z 1906 r., *Miasto Wadowice z Mikolaj w Galicji. Powiat podatkowy Wadowice. Litografowano w c.k. zakładzie litograficznym według stanu z roku 1906*.

²⁴ Starostwo Powiatowe w Wadowicach. Powiatowy Wydział Geodezji, Kartografii i Gospodarki Nieruchomościami. Identyfikator ewidencyjny materiału zasobu: k. m. 5. Mapa katastralna z 1928 r., *Miasto Wadowice z miejscowością Mikolaj w Małopolsce. Obwód Wadowice. Reprodukowano w Archiwum map katastr. w Krakowie według stanu z roku 1928. Zdjęto w roku 1845*.

zmianą numeracji domów w mieście. Obecnie ten szkic przechowywany jest w Wydziale Planowania Przestrzennego Urzędu Miejskiego w Wadowicach²⁵.

Przy analizie źródeł należy również uwzględnić informacje zawarte w planie sytuacyjnym Wadowic, wykonanym 14 marca 1907 r. przez geodetę wadowickiego, Władysława Stylińskiego. Ten dokument znajduje się w prywatnym archiwum Ryszarda Hubisza – w zgromadzonym przez niego Zbiorze Kartograficznym²⁶.

PROTOKOŁY WADOWICKICH PARCEL BUDOWLANYCH I GRUNTOWYCH

Decydujące o zidentyfikowaniu domu, w którym zamieszkali Wojtyłowie, będzie porównanie szkicu indakcyjnego Wadowic przechowywanego w APB-B z dokumentami znajdującymi się w ANKr.: z kopią protokołu parcel budowlanych²⁷, a także z protokołem parcel gruntowych gminy Wadowice²⁸.

Kopia protokołu parcel budowlanych została spisana w Kętach 25 października 1845 r. Wpisano w niej m.in. numery parcel budowlanych, numery konskrypcyjne domów i właścicieli. Zastosowano porządek według numeracji parcel, poczynając od „1”. Z biegiem lat aktualizowano dane zawarte w rubrykach: po przekreśleniu wcześniejszych adnotacji nowe zapisywano czerwonym kolorem. Odnotowywano w nim zatem nowe numery konskrypcyjne poszczególnych domów oraz ewentualną zmianę ich właścicieli.

Przez wiele dekad korzystano z tego egzemplarza kopii protokołu. Świadczy o tym informacja dotycząca najbardziej znanej kamienicy w Wadowicach. Chodzi o dom, w którym urodził się Karol Józef Wojtyła. W 1845 r. właścicielką tej realności była Antonina Rouge. Zmarła ona w 1879 r. jako wdowa po aptekarzu, Ignacym Rouge²⁹. Po roku 1880 znany farmaceuta Seweryn Kurowski zakupił kamienicę od spadkobierców Antoniny³⁰. W kopii protokołu parcel budowlanych nie zamieszczono informacji o zmianie właściciela. Można przypuszczać, że ten egzemplarz protokołu pozostawał w użyciu przynajmniej do roku 1880.

---

²⁵ Urząd Miejski w Wadowicach. Wydział Planowania Przestrzennego (b. sygn.), [Szkic planu Wadowic z numeracją domów, czerwiec 1977].

²⁶ Archiwum Prywatne Ryszarda Hubisza. Zbiór Kartograficzny, (b. sygn.), *Plan sytuacyjny gminy miasta Wadowice, Wadowice 14 marca 1907*.

²⁷ ANKr., sygn. 29/280/Kat gal II op. 3733, *Provinz Galizien. Copie Bau Parzellen Protokoll der Gemeinde Wadowice sammt der unverleisten Gemeinde Mikolay, Kenty, am 25 October 1845*.

²⁸ ANKr., sygn. 29/280/0/-/Kat gal II op 3292, [Grundparzellen Protocoll], *Krakau am 10-ten April 1858*.

²⁹ Archiwum Parafii Ofiarowania Najświętszej Maryi Panny w Wadowicach (dalej: APW), (b. sygn.), *Liber Mortuorum 1857-1890*, rok 1879, s. 280, nr 140.

³⁰ P. Trzos, *Wadowicki aptekarz Seweryn Kurowski*, „Farmacja Polska”, 2019, nr 10(75), s. 562.

Protokół parcel gruntowych został sporządzony w Krakowie 10 kwietnia 1858 r. Zachował się on jedynie w formie szcztąkowej. Zamieszczane w nim aktualizacje danych są analogiczne w treści i formie do nanoszonych w protokole parcel budowlanych³¹.

NIERUCHOMOŚĆ O NUMERZE LWH 387

W Księdze Wieczystej przechowywanej w V Wydziale Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w Wadowicach wynotowano cenne informacje dotyczące omawianych nieruchomości (tzw. ciała hipotecznego). Oznaczono je liczbą wykazu hipotecznego 387. W tej księdze zapisano, że w jej skład wchodziły parcele budowlane numer 377/1, 377/2 i 755 oraz parcele gruntowe o numerach 1980, 1982, 2040, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055 i 2943c. Trzeba pamiętać, że w ciągu kilku dekad po 1845 r. oznaczenia niektórych z tych parcel ulegały zmianom: dzielono je i ustanawiano nowe³². Na przestrzeni kilku dekad wyżej wymienione działki pojawiają się w różnego rodzaju źródłach.

Można wyciągnąć wniosek, że gospodarstwo złożone z tych kilkunastu parcel stanowiło stosunkowo duży majątek o charakterze rolniczym. Położone było na obrzeżach miasta. Do tego gospodarstwa należał również dom o numerze 20 (257).

ZMIANA NUMERACJI KONSKRYPCYJNEJ DOMÓW W WADOWICACH

W 1845 r. na parceli budowlanej 377/1 posadowiony był dom mieszkalny z częścią przeznaczoną na działalność gospodarczą (*Wohn und Wirtschaftgebäude*). Początkowo oznaczono go numerem konskrypcyjnym 20³³. Taki numer widnieje na szkicu polowym Wadowic z 1845 r.³⁴, w kopii protokołu parcel budowlanych oraz w protokole parcel gruntowych. W tych dwóch ostatnich dokumentach zmodyfikowano jednak ten zapis. Przekreślono liczbę „20” i nad nią czerwonym kolorem wpisano nowy numer konskrypcyjny. Taką adnotację wpisano w odpowiednie ru-

³¹ ANKr., sygn. 29/280/0-/Kat gal II op 3292, [*Grundparzellen Protocoll*], Krakau am 10-ten April 1858, s. 68-69.

³² Na przykład na mapie przechowywanej w Archiwum Państwowym w Bielsku-Białej oraz w Kopii Protokołu parcel budowlanych z 1845 r. zaznaczono, że do wykazu hipotecznego numer 387 należała również parcela budowlana o numerze 376. Mieścił się na niej budynek gospodarczy (*Wirtschaftgebäude*). W Księdze Wieczystej ta parcela nie figuruje jednak wśród realności.

³³ *Nota bene* w monarchii habsburskiej numery konskrypcyjne domów nadano w latach 1778-1779. Powody ich wprowadzenia były natury wojskowej. Wkrótce jednak zaczęto je wykorzystywać w celach cywilno-administracyjnych (w katastrach gruntowych).

³⁴ ANKr., sygn. 280/Kat gal II sp 1210, *Feld Brouil[lons] der Stadt Wadowice* 1845 [nlb.].

Mapa indykacyjna z 1845 r. Drewniane domostwa zaznaczono kolorem żółtym. Z biegiem lat aktualizowano treść tej mapy. Na konturach domów czerwonym kolorem naniesiono nowe numery konskrypcyjne, wprowadzone w 1857 r. Jeden z drewnianych budynków, mieszczący się na parceli budowlanej nr 377/1, otrzymał numer 257. Poprzednio oznaczono go numerem 20. Do jego właścicieli należały m.in. parcele gruntowe nr 1982 i 1980. Na tej ostatniej widnieje poprzedni i aktualny numer domu posiadaczy: 20 i 257. Ten dom położony był nieopodal mostu na Skawie. Obecnie w tym miejscu znajduje się rondo Generała Leopolda Okulickiego (część jezdni od strony wschodniej).

Z zasobu Archiwum Państwowego w Katowicach Oddział w Bielsku-Białej

bryki wszystkich istniejących domów. Oznacza to, że po sporządzeniu dokumentacji katastru w Wadowicach przeprowadzono zmianę numerów konskrypcyjnych.

W XIX w. wprowadzenie nowych numerów konskrypcyjnych nie było wydarzeniem wyjątkowym. Na przykład w Krakowie decyzję o zmianie numeracji domów podjęto w 1858 r., a wprowadzono ją w życie w 1859 r., „ponieważ wiele domów znikło przez rozebranie, mianowicie przy starych murach miejskich stojących, nowe zaś domy powystawiane zostały”³⁵.

³⁵ *Uebersicht der neuen Eintheilung und Gebäude-Nummerirung des Landes-hauptstadt Krakau. Przegląd nowego podziału i oliczbowania domów w głównem mieście krajowem Krakowie, Krakau 1858, s. 3.* Numeracją konskrypcyjną posługiwano się zwyczajowo w Krakowie nawet po wprowadzeniu w 1881 współczesnej zasady numeracji porządkowej ulic.

Analizując dane zawarte w księgach metrykalnych parafii Ofiarowania NMP w Wadowicach, można określić datę przeprowadzenia takiej reformy w tym mieście. W ciągu kilku tygodni, zwłaszcza w listopadzie i grudniu 1857 r., w odpowiednich rubrykach poszczególnych metryk zaznaczono nowe (u góry) i dawne (u dołu) numery konskrypcyjne domów. Ostatecznie jednak dość szybko zrezygnowano z takiej praktyki, ograniczając się do zapisywania wyłącznie nowego numeru konskrypcyjnego. W księdze zmarłych pierwszy przypadek podwójnej numeracji odnotowano w metryce śmierci niejakiego Antoniego Pustelnika, zmarłego 22 września 1857 r. Istnieje zatem duże prawdopodobieństwo, że reformę numeracji domów w Wadowicach wprowadzono najpóźniej we wrześniu 1857 r. Zapewne wówczas zaktualizowano te dane w kopii protokołu parcel budowlanych i w protokole parcel gruntowych dla Wadowic.

Zasady zmiany numerów konskrypcyjnych domów były określone prawnie. Ogłaszano je np. w przepisach o przeprowadzaniu spisów powszechnych. Pierwszy taki imienny spis w monarchii Habsburgów miał miejsce w roku 1857³⁶. W akcie wykonawczym do rozporządzenia cesarskiego z 23 marca 1857 r. opisano sposób postępowania w przypadku konieczności zmodyfikowania numeracji budynków na danym obszarze³⁷. Przepisy te powtórzono dosłownie w *Instrukcji o przedsięwzięciu spisu ludności (konskrypcji)* odnoszącej się do ustawy z 29 marca 1869 r.: „Jak zajdzie potrzeba ponownego numerowania wszystkich domów, mają numery zaczynać się od 1. i wedle położenia domów iść dalej w najodpowiedniejszy sposób w porządku arytmetycznym, aż wszystkie domy mieszkalne należące do tej samej miejscowości będą ponumerowane”³⁸.

Wyżej zarysowany porządek ustanawiania nowej numeracji konskrypcyjnej zastosowano w Wadowicach. W przypadku ul. Lwowskiej wyznaczono numery kolejnych domów, poczynając od rynku w kierunku wschodnim do Skawy. Najniższym numerem – 242 – oznaczono drewniany budynek posadowiony na parceli budowlanej 146, na rogu z ul. Nowotargską [pisownia oryginalna]. Koszary wojskowe oznaczono numerem 250 (parcela budowlana 397). Ostatni dom po prawej stronie przed rzeką otrzymał numer 254. Następnie prowadzono numerację po przeciwnej stronie ulicy, oznaczając numerami 255 i 256 budynki posadowione w głębi (nad

³⁶ K. Zamorski, *Informator statystyczny do dziejów społeczno-gospodarczych Galicji: ludność Galicji w latach 1857-1910*, Kraków-Warszawa 1989, s. 5.

³⁷ *Keiserliche Verordnung vom 23 März mit der Vorschrift für die Vornahme der Volkszählungen*, „Reichs-Gesetz-Blatt für Keiserthum Oesterreich. Jahrgang 1857”, [b. m. i d.], s. 169.

³⁸ *Instrukcja o przedsięwzięciu spisu ludności (konskrypcji)* w: *Zbiór Ustaw i rozporządzeń administracyjnych. Z inicjatywy lwowskiego Towarzystwa prawniczego opracowany przez fachowe siły pod redakcją Jerzego Piwockiego radcy Namiestnictwa we Lwowie*, t. II, Lwów 1899, s. 174.

Młynówka). Domostwo znajdujące się naprzeciwko budynku 254, przy ul. Lwowskiej, które dotychczas nosiło numer 20, otrzymało numer 257. Właśnie ten numer figuruje na szkicu indykacyjnym przechowywanym w APB-B, w kopii protokołu parcel budowlanych, w protokole parcel gruntowych oraz w Księdze Wieczystej Gminy Katastralnej w Wadowicach.

DZIEJE DOMÓW PRZY UL. LWOWSKIEJ 257

Na mapie katastralnej z APB-B dom o numerze 257 zaznaczono kolorem żółtym. Tym samym kolorem zarysowano go na szkicu polowym (z numerem 20). Był to zatem budynek drewniany. Data jego wzniesienia jest nieznana. Jego część przeznaczano pod wynajem. Świadczą o tym zapisy metrykalne wadowickiej fary: na przykład w roku 1846 w ciągu siedmiu miesięcy umarła w tym domu trójka dzieci, niezwiązanych ze sobą pokrewieństwem³⁹. Były to dzieci nieślubne. Dom położony na skraju miasta nie należał do obiektów reprezentacyjnych w Wadowicach. Wolno przypuszczać, że czynsz za wynajęcie w nim mieszkania był raczej niewielki – nie był poza finansowym zasięgiem dla samotnych kobiet. Przyjęcie pod dach pańien obarczonych społeczną infamią, znajdujących się w bardzo trudnym położeniu może też świadczyć o poczuciu empatii u właścicieli domu.

Wożyłowie po przybyciu w Wadowic nie zamieszkali jednak w tym drewnianym budynku uwidocznionym na wspomnianych wyżej mapach katastralnych. W 1913 r. ten dom już nie istniał, bowiem 15 października 1907 r. odpisano „pod kolej Trzebinia–Skawce”⁴⁰ parcelę budowlaną, na której był posadowiony. Zajęto wówczas również kilka innych realności należących do tego gospodarstwa, m.in. parcelę gruntową 1982. Stary drewniany budynek znajdował się niemal na linii torów kolejowych lub w styczności z nimi. Pozostaje niewyjaśnione, dlaczego jego przejęcia dokonano dopiero w 1907 r., skoro kolej Trzebinia–Skawce została uruchomiona już w 1899 r.⁴¹ Obrysu tego domu nie zaznaczono już na mapie z 1906 r.

---

³⁹ Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie (dalej: AKMK), (b. sygn.), *Kopia Księgi zmarłych parafii Ofiarowania NMP w Wadowicach rok 1846*, nr 54; AKMK, *Kopia Księgi zmarłych parafii Ofiarowania NMP w Wadowicach rok 1846* nr 75; AKMK, *Kopia Księgi zmarłych parafii Ofiarowania NMP w Wadowicach rok 1846*, nr 127.

⁴⁰ Sąd Rejonowy w Wadowicach. V Wydział Ksiąg Wieczystych, (b. sygn.), [*Księga Wieczysta. Gmina Katastralna Wadowice*], s. 879.

⁴¹ K. Meus, *Wadowice 1772-1914...*, s. 124. Zgodnie z ustawą z 6 II 1869 r. procedura nabycia własności zawierała konieczność dokonania odpisania hipotecznego w księdze gruntowej. J. Korzonek, *Ustawa hipoteczna, z dnia 25 lipca 1871 r.*, Nr. 95 austr. dz. u. p. ze wszystkimi późniejszymi zmianami i uzupełnieniami tudzież przepisami związkowymi aż do ostatnich czasów objaśniona na podstawie orzecznictwa sądów polskich i austriackich oraz literatury prawa hipotecznego, Kraków 1932, s. 58. Wygląda na to, że właściciel kolei przejął na własność parcelę 377/1 dopiero w 1907 r.

W momencie przejścia domu pod kolej Trzebinia–Skawce właściciele nieruchomości oznaczonej liczbą wykazu hipotecznego 387 mieszkali już w nowym budynku. On również został oznaczony numerem 257. Wzniesiono go w bezpośrednim sąsiedztwie dawnego domu, kilkanaście metrów bliżej Skawy na sąsiedniej parceli budowlanej, którą 26 czerwca 1901 r. wydzielono z parceli gruntowej 1980 i przyzna-no jej numer 758⁴². Jej kształt zarysowano na mapach z lat 1906 i 1928.

W 1906 r. drewniany dom Polonych już nie istniał, znajdował się bowiem niemal na linii torów kolejowych Trzebinia–Skawce, uruchomionej kilka lat wcześniej. Pas ziemi przejęty pod budowę torów zaznaczono na mapie szarym kolorem. W jego bezpośrednim sąsiedztwie wytyczono nową parcelę budowlaną o numerze 758. Na niej posadowiono dwa budynki. Ich kontury pokolorowano na żółto, były więc obiektami drewnianymi. Później przebudowano je, czyniąc z nich budynki murowane.

W roku 1912 w akcie notarialnym większy z nich został opisany jako murowany frontowy dom mieszkalny. On także nosił numer 257. Obecnie oznaczono go adresem: ul. Lwowska 103.

Z zasobu Powiatowego Wydziału Geodezji, Kartografii i Gospodarki Nieruchomościami Starostwa Powiatowego w Wadowicach

Co ciekawe, na mapach z lat 1906 i 1928 na działce 758 przedstawiono dwa sąsiadujące ze sobą obiekty. Zaznaczono je kolorem żółtym. Nowy dom i oficyna były zatem wówczas uznane za drewniane. Na pewno jednak już w 1912 r. te budowle były murowane, o czym będzie mowa poniżej.

⁴² Sąd Rejonowy w Wadowicach. V Wydział Ksiąg Wieczystych, (b. sygn.), [Księga Wieczysta. Gmina Katastralna Wadowice], s. 879.

Nowy dom przy ul. Lwowskiej 257 składał się z gmachu głównego i niewielkiej oficyny. Wzniesienie tego kompleksu musiało wiązać się z dużym wysiłkiem finansowym. W latach 1904-1907 zapewne na poczet budowy zaciągnięto znaczną pożyczkę pod zastaw posiadanych nieruchomości w łącznej wysokości 6400 koron. Największą jej część (aż 4 tys. koron) pozyskano 1 października 1907 r., a więc dwa tygodnie przed przejściem dawnego domu przez kolej⁴³. Być może wówczas zaplanowano przeprowadzenie w domu większych inwestycji. Dokładny przebieg i data ich zakończenia nie są pewne⁴⁴. Wszystko jednak wskazuje na to, że dom przy ul. Lwowskiej 257 powstał, w kilku etapach, między rokiem 1901 a 1911. Na czas jego budowy wskazuje również jego architektura, typowa dla małomiasteczkowych budowli z początku XX w.⁴⁵

W księgach metrykalnych parafii wadowickiej odnaleziono trzy wpisy z lat 1905-1906 dokumentujące fakty z życia religijnego mieszkańców budynku o numerze 257, którzy nie należeli do rodziny właścicieli. Odnoszą się one do życia rodziny Józefa i Teresy Czadrów⁴⁶. Józef Czader pracował na kolei w charakterze maszynisty (*oper. v. of.*). Nie jest pewne, czy Czadrowie wynajmowali mieszkanie w starym, czy już w nowym domu.

WŁAŚCICIELE NIERUCHOMOŚCI LWH 387

W kopii protokołu parcel budowlanych zapisano (czarnym atramentem), że właścicielką parceli 376 i 377 (wchodzących w skład realności oznaczonych liczbą wykazu hipotecznego 387) była Joanna Strońska, mieszkająca w domu o numerze 20⁴⁷. Mąż Joanny, Jan Stroński, służył w 56 Pułku Piechoty w charakterze furiera – zajmował się więc aprowizacją swojej jednostki wojskowej oraz służbą kwater-

---

⁴³ *Ibidem*, s. 883.

⁴⁴ Trzeba zauważyć, że na wyżej wspomnianym planie sytuacyjnym Wadowiec autorstwa Władysława Stylińskiego, wykonanym kilka miesięcy przed przejściem domu przez kolej, w ogóle nie figurują nowe budynki przy Lwowskiej 257, a także dawny dom. Z tego braku nie należy jednak wyciągać zbyt pochopnych wniosków. Jak zaznaczył sam Styliński, jego plan sytuacyjny został wykonany na podstawie mapy katastralnej (a więc nie wizji lokalnej). Można zatem przypuszczać, że na planie mogły pojawiać się nieścisłości. Jest on zresztą dość ogólnym zarysem sytuacji w terenie, a nie precyzyjną mapą topograficzną.

⁴⁵ Co prawda w kartotece budynków w Starostwie powiatowym zapisano, że budowę tych domów zakończono w 1854, zaznaczono tam jednak, że jest to data niepewna: „stopień pewności ustalenia daty zakończenia budowy: data szacowana”. Parcelę budowlaną, na której je posadowiono, ustanowiono dopiero w 1901 r. Starostwo Powiatowe w Wadowicach. Powiatowy Wydział Geodezji, Kartografii i Gospodarki Nieruchomościami. Wpisy z kartoteki gruntów: Pozycja kartoteki budynków 12809_4.0001.G3381 oraz 12809_4.0001.G343.

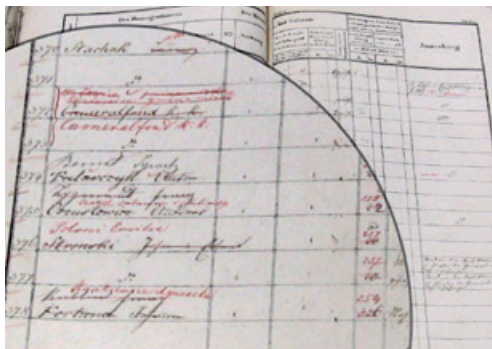
⁴⁶ *Liber Natorum – Wadowice – 1904-1917* rok 1905, s. 253, nr 74; APW, (b. sygn.), *Tomus II. Mortuorum pro civitate Wadowice 1890-1912* rok 1906, s. 370, nr 85.

⁴⁷ ANKr., sygn. 29/280/Kat gal II op. 3733, *Provinz Galizien. Copie Bau Parzellen Protokoll der Gemeinde Wadowice sammt der einverleisten Gemeinde Mikolay, Kenty, am 25 October 1845*, s. 42-43.

mistrzowską. Zmarł on 30 listopada 1847 r. w wieku 35 lat⁴⁸. W ciągu następnych dwóch lat zmarło troje dzieci Strońskich: Helena⁴⁹, Antoni⁵⁰ i Franciszek⁵¹. W 1852 r. w wieku 35 lat zmarła Joanna⁵², osieracając dziewięcioletnią wówczas córkę Emilię (urodzoną w 1843⁵³). Zapewne Emilia była jedynym pozostałym przy życiu dzieckiem Jana i Joanny i to właśnie ona odziedziczyła majątek swej rodziny. Przejęcie przez nią zarządu gospodarstwem nastąpiło jednak dopiero po jej zamążpójściu⁵⁴.

W 1864 r. Emilia poślubiła Marcina Polonego (vel Polony lub Poloni)⁵⁵, rodowitego Węgra pochodzącego z miejscowości Váralja⁵⁶. W protokole parcel budowlanych i protokole parcel gruntowych po wykreśleniu pierwotnych danych dotyczących Joanny Strońskiej zamieszczono adnotację, że właścicielką gospodarstwa jest Emilia Polony. Informację tę w tych dokumentach naniesiono zatem po 1864 r.

W wadowickich księgach metrykalnych przy rejestrowaniu wydarzeń z życia rodziny Polonnych zawsze odnotowywano, że ich miejscem zamieszkania jest dom oznaczony numerem kon-

Fragment protokołu parcel budowlanych. Informacje zawarte w tym dokumencie są symetryczne do treści map indykacyjnych z APB-B. W poszczególnych rubrykach zapisano numery kolejnych parcel budowlanych, nazwiska właścicieli oraz numerację domów ich właścicieli.

Przy numerach 376 i 377 przekreślono nazwisko Joanny Strońskiej. W dniu zmiany numeracji domów Joanna już nie żyła. Jediną spadkobierczynią pozostała jej córka, Emilia. W 1864 poślubiła ona rodowitego Węgra, Marcina Polonego. To dziadkowie profesor Anny Polony. Nad poprzednim numerem konskrypcyjnym domu (20) zapisano nową jego numerację: 257.

Z zasobu Archiwum Narodowego w Krakowie

⁴⁸ APW, (b. sygn.), *Liber Mortuorum Wadowice rok 1847*, s. 406, nr 611.

⁴⁹ AKMK, (b. sygn.), *Kopia Księgi zmarłych parafii Ofiarowania NMP w Wadowicach rok 1848*, nr 169.

⁵⁰ AKMK, (b. sygn.), *Kopia Księgi zmarłych parafii Ofiarowania NMP w Wadowicach rok 1849*, nr 74.

⁵¹ AKMK, (b. sygn.), *Kopia Księgi zmarłych parafii Ofiarowania NMP w Wadowicach rok 1849*, nr 222.

⁵² APW, (b. sygn.), *Liber Mortuorum Wadowice rok 1852*, s. 480, nr 95.

⁵³ APW, (b. sygn.), *Tom II. Natorum pro civ. Wadowice ab an. 1837-1869*, [nlb.], rok 1843, nr 109.

⁵⁴ Emilia Polony przejęła majątek rodzinny albo wkrótce po ślubie na podstawie postanowienia sądu albo też po osiągnięciu pełnoletniości (24 lata), a więc w 1867 r.

⁵⁵ Te różnorodne formy nazwiska występują naprzemiennie w dokumentach z epoki. Dla jasności narracji zdecydowano się na używanie jego wersji obecnie najpopularniejszej: Polony.

⁵⁶ APW, (b. sygn.), *Liber Copulatorum Wadowice rok 1864*, s. 351, nr 29.

skrypcyjnym 257⁵⁷. W tym domu urodziło się siedmioro dzieci Marcina i Emilii, spośród których dwoje zmarło.

W 1911 r. Emilia Polony sprzedała wszystkie należące do niej parcele gruntowe Józefie Berowskiej⁵⁸ oraz Michałowi i Marii Sikorom⁵⁹. Dnia 24 sierpnia 1911 r. Emilia zapisała dom z pozostałą realnością swemu synowi, Antoniemu⁶⁰. Mieszkał on wówczas w Krakowie przy ul. Długiej 26, z zawodu był mistrzem intrologatorskim. W tym akcie notarialnym zostały wymienione pozostałe przy życiu dzieci Emilii Polony: oprócz Antoniego także ks. Władysław Polony, Józefa z Polonych Kasprzykiewiczowa, Bronisława Polony oraz wnuk Emilii, Stefan Polony (syn nieżyjącego już wtedy Tadeusza). Emilia zastrzegła sobie prawo do stałego pobytu w tym domu aż do śmierci i dnia 8 września 1911 r. tam właśnie zakończyła życie⁶¹.

Dnia 12 września 1912 r. w kościele Najświętszego Salwatora Antoni Polony zawarł sakrament małżeństwa z Jadwigą Irlík⁶². Trzeba zaznaczyć, że Antoni jest ojcem znakomitej polskiej aktorki, ikony scen teatralnych i polskiej kinematografii, Anny Polony. To właśnie w domu wybudowanym przez Polonych, a więc w domu rodzinnym jej ojca, w 1913 r. po przybyciu do Wadowic zamieszkali Karol i Emilia Wojtyłowie z synem Edmundem.

Jednakże to nie Antoni Polony wynajął Wojtyłom mieszkanie w domu 257. 24 czerwca 1912 r., a więc dziewięć miesięcy po śmierci swej matki, Antoni sprzedał dom małżeństwu Janowi i Marii Kołkom, mieszkańcom pobliskich Jaroszwic, za 11 190 koron⁶³. Trzeba zaznaczyć, że Kołkowie fizycznie zarządzali tą realnością przynajmniej kilka miesięcy przed jej zakupieniem. Już 1 maja 1912 r. uzyskali oni prawo do pobierania czynszu od osób wynajmujących tam mieszkanie i gospodarujących na parceli gruntowej⁶⁴.

---

⁵⁷ Wyjątek stanowi zapis w Księdze Ślubów. W metryce poświęconej małżeństwu Marcina Polonego i Emilii ze Srońskich odnotowano, zapewne omyłkowo, że narzeczona mieszka w domu o numerze 275.

⁵⁸ APB-B, sygn. 13/297/213, *Zbiór dokumentów Tabularnych L. tab. (m. Wadowic?) 147-1047 [Akt Notarialny Emilia Polony-Józefa Berowska]*, Wadowice, 2 sierpnia 1911, [nlb.].

⁵⁹ APB-B, sygn.13/297/213, *Zbiór dokumentów Tabularnych L. tab. (m. Wadowic?) 147-1047 [Akt Notarialny Emilia Polony-Michał i Maria Sikorowie]*, Wadowice, 22 sierpnia 1911, [nlb.].

⁶⁰ APB-B, sygn.13/297/213, *Zbiór dokumentów Tabularnych L. tab. (m. Wadowic?) 147-1047 [Akt Notarialny Emilia Polony-Antoni Polony]*, Wadowice, 30 sierpnia 1911, [nlb.].

⁶¹ APW, (b. sygn.), *Tomus II. Mortuorum pro civitate Wadowice 1890-1912 rok 1911*, s. 466, nr 87.

⁶² Archiwum Parafii Najświętszego Salwatora w Krakowie, (b. sygn.), *Liber Copulatorum Tota Parochia ab anno 1904-1920 T. X*, s. 120, nr 60.

⁶³ APB-B, sygn. 13/297/214, *Zbiór dokumentów Tabularnych L. tab. m. Wadowic 4-1015 [Akt Notarialny Antoni Polony-Jan i Maria Kołkowie]*, Wadowice, 24 czerwca 1912, s. 511-515.

⁶⁴ APB-B, sygn. 13/297/214, *Zbiór dokumentów Tabularnych L. tab. m. Wadowic 4-1015 [Akt Notarialny Antoni Polony-Jan i Maria Kołkowie]*, Wadowice, 24 czerwca 1912, s. 512.

Kołkowie darowali dom z przynależnościami swej córce, Marii z Kołków Senkowskiej, oraz jej mężowi, Teofilowi Senkowskiemu. Najpierw w 1924 r. Senkowscy otrzymali po ¼ udziału we własności domu, zaś w 1930 r. przekazano im pozostałą jego część. W ten sposób stali się oni jedynymi właścicielami tej nieruchomości. Po wojnie majątek odziedziczyła ich córka, Zofia z Senkowskich Gregoracz⁶⁵. Przejęcie majątku przez Zofię dokonało się na podstawie dekretu przyznania spadku (w 1946) oraz umowy darowizny (w 1958)⁶⁶.

LOKALIZACJA DOMÓW PRZY UL. LWOWSKIEJ 257

Powstaje pytanie, czy zabudowania o dawnym numerze konskrypcyjnym 257 istnieją nadal, a jeśli tak, jakie obecnie są ich adres i lokalizacja.

Jak wspomniano wyżej, w katalogach klasowych prowadzonych przez szkołę im. Stanisława Jachowicza zapisano, że Wojtyłowie zamieszkali przy ul. Lwowskiej 257. Na szkicu indykacyjnym przechowywanym w APB-B dom o tym numerze zarysowano przy tej właśnie ulicy. Nie ulega więc wątpliwości, że mieścił się on w części miasta zwanej Łęgową, niedaleko mostu na rzece Skawa w pobliżu dzisiejszego ronda Generała Leopolda Okulickiego.

W Polsce odrodzonej po okresie zaborów ul. Lwowską przemianowano na ul. 3 Maja, następnie w 1949 r. – na ul. Stalina, zaś w 1957 r. – na ul. 1 Maja (w 1981 – część tej ulicy na Zaskawiu nazwano ul. 3 Maja). Po przełomie roku 1989 r. ul. 1 Maja na powrót nadano nazwę ul. Lwowskiej⁶⁷.

Pomocą w identyfikacji domu, w którym niegdyś zamieszkali Wojtyłowie, są zapisy poczynione w księgach metrykalnych parafii wadowickiej. W 1926 r. w metryce śmierci niejakiego Wilhelma Pilcha zanotowano, że zmarł on w domu przy ul. 3 Maja 257⁶⁸. Ten adres jest kompilacją nazwy ulicy i dawnego numeru konskrypcyjnego. W akcie zgonu Jana Kołka podano natomiast adres z numeracją porządkową domu, w którym 15 lutego 1947 r. zakończył on życie: była to ul. 3 Maja 95⁶⁹.

⁶⁵ Starostwo Powiatowe w Wadowicach. Powiatowy Wydział Geodezji, Kartografii i Gospodarki Nieruchomościami, (b. sygn.). *Nazewnictwo ulic i numeracja nieruchomości miasta – Wadowice. Aktualizowane do V 2004* [ul. Lwowska].

⁶⁶ Sąd Rejonowy w Wadowicach. V Wydział Ksiąg Wieczystych. [*Księga Wieczysta. Gmina Katastralna Wadowice*], s. 879.

⁶⁷ A. Nowakowski, *Nazewnictwo ulic i placów w Wadowicach*, „Wadowiana. Przegląd historyczno-kulturalny”, 1998, nr 1(1), s. 43, 45-47; G. Studnicki, *Jeszcze o nazwach ulic i placów Wadowicach*, „Wadowiana. Przegląd historyczno-kulturalny”, 1998, nr 2(1), s. 76.

⁶⁸ APW, (b. sygn.), III. *Mortuorum Wadowice ab anno 1912 a die 30 IX rok 1926*, s. 222, nr 124.

⁶⁹ APW, (b. sygn.), *Liber Defunctorum Wadowice 1947-1983 rok 1947*, s. 1, nr 19.

Na wyżej wspomnianym szkicu planu miasta z 1977 r., przechowywanym w Wydziale Planowania Przestrzennego Urzędu Miejskiego w Wadowicach, uwidoczono obrys kompleksu budowlanego przy ówczesnej ul. 3 Maja o poprzednim numerze porządkowym 95. Zaznaczono tam również jego aktualną numerację: 103 i 101. Tę samą informację zapisano także w odnoszącym się do szkicu *Rejestrze wydanych numerów porządkowych nieruchomości*⁷⁰. Po zmianie nazwy ulic wspomniany kompleks budynków oznaczono adresem ul. Lwowska 101 i 103.

Budynki, które niegdyś objęto liczbą wykazu hipotecznego 384, w których w 1913 r. zamieszkała rodzina Karola i Emilii Wojtyłów, stanowią dwa domy: obecnie jeden z nich, przy ul. Lwowskiej 101, jest własnością gminy Wadowice, natomiast drugi (ul. Lwowska 103) stanowi własność rodziny Gregoraczów.

REALIA ŻYCIA WOJTYŁÓW W DOMU PRZY UL. LWOWSKIEJ

W 1912 r. w akcie notarialnym kupna-sprzedaży zapisano, że dom przy ul. Lwowskiej 257 składał się „z murowanego frontowego domu mieszkalnego, murowanej oficyny, przybudówek i parcel budowlanej 758 i gr[untowej] 1980”⁷¹. Jego właściciele mieszkali w budynku frontowym, bardziej reprezentacyjnym (ul. Lwowska 103). Z pewnością jego część przeznaczali pod wynajem. Być może wynajmowano również oficynę (ul. Lwowska 101), chociaż w cytowanym wyżej akcie notarialnym mieszkalnym nazwano jedynie dom frontowy. Stwierdzono to również w akcie notarialnym z 1911 r.: była to realność „składająca się z domu mieszkalnego frontowego, oficyn i parcel”. Metraż oficyny był raczej niewielki, była ona więc raczej mało atrakcyjnym, niemal spartańskim lokum. Obecnie część mieszkalna domu frontowego przy ul. Lwowskiej 103 ma powierzchnię 143 m², zaś sąsiednich (przy ul. Lwowskiej 101) już po późniejszej przebudowie – 81 m²⁷². Bardziej prawdopodobne jest, że Wojtyłowie zamieszkałi w domu usytuowanym tuż przy ulicy – z pewnością w większym domu mogli oni znaleźć lepsze warunki bytowe.

Mieszkanie wynajęte przez Wojtyłów przy ul. Lwowskiej nie należało do komfortowych. Mieściło się ono w domu zbudowanym w pobliżu dwóch szlaków kolejowych: w bezpośrednim sąsiedztwie linii kolejowej Trzebinia–Skawce oraz ok.

---

⁷⁰ Urząd Miejski w Wadowicach. Wydział Planowania Przestrzennego (b. sygn.), *Rejestr wydanych numerów porządkowych nieruchomości*.

⁷¹ APB-B, sygn. 13/297/214, *Zbiór dokumentów Tabularnych L. tab. m. Wadowic 4-1015 [Akt Notarialny Antoni Polony-Jan i Maria Kolkowie]*, Wadowice, 24 czerwca 1912, s. 511-515.

⁷² Starostwo Powiatowe w Wadowicach. Powiatowy Wydział Geodezji, Kartografii i Gospodarki Nieruchomościami. Wypisy z kartoteki gruntów: Pozycja kartoteki budynków 12809_4.0001.G3381 oraz 12809_4.0001.G343.

100 metrów od torów Kolei Północnej Cesarza Ferdynanda – jej odcinka Bielsko-Kalwaria. Dom ten znajdował się na terenie zalewowym, w niewielkiej odległości od rzeki Skawy. Był on też znacznie oddalony od ścisłego centrum Wadowic (ponad 1300 metrów od kościoła farnego). Z pewnością miesięczny czynsz za jego wynajem nie był wygórowany. Karola Wojtyłę, podoficera rachunkowego, jednego żywiciela rodziny, nie stać było na wynajęcie lepszego lokum w centrum miasta. Warto zaznaczyć, że atmosferę codziennego życia Wojtyłów w Wadowicach, również w okresie I wojny światowej, opisał w sposób niezwykle barwny Zbigniew Bieniasz⁷³. W swej książce, stanowiącej rodzaj *opus vitae* autora, zawarł wiele nieznanych dotąd świadectw, które gromadził przez wiele dekad.

Dom przy ul. Lwowskiej 103. To właśnie tutaj w sierpniu 1913 r. zamieszkała rodzina Karola i Emilii Wojtyłów.
Fot. ks. Czesław Chrzęszcz

Karol i Emilia zajmowali mieszkanie przy ul. Lwowskiej 257 na pewno w latach 1913-1914. Edmund uczęszczał do szkoły Jachowicza do 10 listopada 1914 r.⁷⁴ Po powrocie z Moraw Wojtyłowie nie wrócili do mieszkania przy ul. Lwowskiej. Nie pozostawało ono jednak puste. Świadczy o tym zapis w księdze chrztów parafii wadowickiej: 7 czerwca 1916 r. w tym domu urodziła się Władysława Rastawska, córka sierżanta Antoniego Rastawskiego i Heleny z Antoniewiczów⁷⁵. Wolno przypuszczać, że rodzina tego podoficera wynajęła lokum, które poprzednio zajmowali Wojtyłowie.

Dnia 1 września 1915 r. Karol Wojtyła został mianowany wojskowym asystentem ewidencyjnym (*Militärevidenzassistent*)⁷⁶. Awans oznaczał dla niego – oprócz

⁷³ Z. Bieniasz, *Lolek Zlotempisany...*, Wadowice 2020.

⁷⁴ ASP2W, (b. sygn.), *Szkoła ludowa czteroklasowa męska im. St. Jachowicza w Wadowicach. Klasa trzecia. Katalog klasowy z wykazem klasyfikacyjnym. Rok szkolny 1914/15* [nlb.].

⁷⁵ APW, (b. sygn.), *IVb Liber Natorum – Wadowice – 1904-1917 rok 1916*, s. 487, nr 64.

⁷⁶ W roku 2019 Michał Siwiec-Cielebon przedstawił kwestię kariery wojskowej Karola Wojtyły na łamach „Wadowianów”. M. Siwiec-Cielebon, *Polski żołnierz na ołtarze. Droga życia Karola Wojtyły seniora i opinie przełożonych o nim w świetle dokumentów wojskowych*, „Wadowiana. Przegląd historyczno-kulturalny”, 2019, nr 22(20), s. 42-87.

wzrostu prestiżu – także zwiększenie poborów. Dzięki nim stać go było na wynajęcie mieszkania w samym centrum Wadowic, w kamienicy obok kościoła parafialnego, w której obecnie mieści się Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II.

Nie jest pewne, kiedy Wojtyłowie wprowadzili się do mieszkania do kamienicy Chiela i Rozalii Bałamuthów przy kościele farnym. Mieszkali tam na pewno w 1918 r. Świadczy o tym relacja ks. Franciszka Gabryła. Wspominał on, że odwiedzał Edmunda w domu Wojtyłów po jego powrocie z Enns (czyli od jesieni 1918). Nie wskazuje przy tym jakiegos innego mieszkania na terenie Wadowic, było dla niego oczywiste, że chodzi o kamienicę Bałamuthów⁷⁷. Być może Wojtyłowie przeprowadzili się tam już pod koniec października 1915 r. W tym czasie zapisano Edmunda do czwartej klasy sześcioklasowej męskiej szkoły ludowej w Wadowicach⁷⁸ (a więc już nie w szkole Jachowicza). Mieściła się ona w bezpośrednim sąsiedztwie ich kamienicy – w salach obecnego magistratu⁷⁹.

Ustalenie faktycznej daty zamieszkania Wojtyłów w kamienicy Bałamuthów zasługuje na odrębny artykuł. Warto jednak w tym miejscu zaznaczyć, że Józef Lisko sprzedał ją Bałamuthom 30 grudnia 1910 r. za 53 tys. koron⁸⁰, zaś numer konskrypcyjny kamienicy, w której urodził się Jan Paweł II, to 298 i stanowił on parcelę budowlaną nr 27. Jest to już jednak temat na inne poszukiwania.

ZAKOŃCZENIE

Zaprezentowane powyżej źródła pozwalają na identyfikację domu, w którym zamieszkali Wojtyłowie po przybyciu do Wadowic w 1913 r. Ten budynek istnieje do dziś. Obecnie oznaczono go adresem ul. Lwowska 103 i ul. Lwowska 101. Niegdyś te dwa połączone obiekty były oznaczone jednym numerem konskrypcyjnym: 257. Tylko pierwszy z nich, położony tuż przy ulicy, nazwano w dokumentach z lat 1911 i 1912 domem mieszkalnym. Drugi z wyżej wymienionych był wówczas jedynie niewielką oficyną. Prawdopodobnie Wojtyłowie wynajęli mieszkanie w domu frontowym (ul. Lwowska 103). Został on zbudowany między rokiem 1901 a 1911 przez Emilię Polony, babcię znakomitej polskiej aktorki, Anny Polony.

---

⁷⁷ Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach, ACH nr inwent. 44 [*Relacja Księdza Franciszka Gabryła*], [b. m. i d.] [nlb.].

⁷⁸ ASP2W, (b. sygn.), *Szkoła ludowa sześcioklasowa męska w Wadowicach. Klasa czwarta. Katalog klasowy wraz z wykazem klasyfikacyjnym*, [nlb.].

⁷⁹ G. Studnicki, *Zarys dziejów oświaty i szkolnictwa w Wadowicach*, Wadowice 1996, s. 22-23 i 31.

⁸⁰ APB-B, sygn. 13/297/213, *Zbiór dokumentów Tabularnych L. tab. (fm. Wadowic?), Wezwanie Platnicze do P. Chiela i Rozalii Bałamuthów w Wadowicach, Wadowice, 12 stycznia 1911* [nlb.].

Na wyciągnięcie takich wniosków pozwala przede wszystkim zestawienie mapy katastralnej Wadowic (szkicu inдықacyjnego), przechowanej w APB-B, z kopią protokołu parcel budowlanych i protokołem parcel gruntowych gminy Wadowic – dokumentami znajdującymi się w ANKr.

Wojtyłowie mieszkali w domu przy ul. Lwowskiej 103 w latach 1913-1914. Opuścili go w listopadzie 1914 r. w związku z ewakuacją Karola Wojtyły do morawskich Hranic. Niewątpliwie budynek ten zasługuje na jakąś formę upamiętnienia jako pierwsze miejsce zamieszkania rodziny Karola i Emilii Wojtyłów w Wadowicach.

Autor dziękuje wszystkim, którzy okazali mu życzliwość i nadzwyczajną cierpliwość w udostępnianiu przechowywanych zbiorów, szczególnie księdzu Jarosławowi Żmii, proboszczowi Parafii Ofiarowania Najświętszej Maryi Panny w Wadowicach, pracownikom Starostwa Powiatowego w Wadowicach (Wydział Geodezji, Kartografii i Gospodarki Nieruchomościami), Urzędu Miejskiego w Wadowicach (Wydział Planowania Przestrzennego), Szkoły Podstawowej nr 2 im. Marii Konopnickiej w Wadowicach, a także Archiwum Państwowego w Katowicach Oddział w Bielsku-Białej.

Bibliografia

Źródła pisane

Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie

AKMK, (b. sygn.), *Kopia Księgi zmarłych parafii Ofiarowania NMP w Wadowicach rok 1846.*

AKMK, (b. sygn.), *Kopia Księgi zmarłych parafii Ofiarowania NMP w Wadowicach rok 1848.*

AKMK, (b. sygn.), *Kopia Księgi zmarłych parafii Ofiarowania NMP w Wadowicach rok 1849.*

Archiwum Narodowe w Krakowie

ANKr., sygn. 280/Kat gal II sp 1210, *Feld Brouil[lons] der Stadt Wadowice 1845.*

ANKr., sygn. 280/Kat gal II sz. ind. 174, *Gemeinde Wadowice in Galizien Wadowice Kreis 1845* [nlb.].

ANKr., sygn. 29/280/0/-/Kat gal II op 3733, *Provinz Galizien. Copie Bau Parzellen Protokoll der Gemeinde Wadowice sammt der einverleisten Gemeinde Mikolay, Kenty, am 25 October 1845.*

ANKr., sygn. 29/280/0/-/Kat gal II op 3292, [Grundparzellen Protocoll], *Krakau am 10-ten April 1858.*

Archiwum Parafii Ofiarowania Najświętszej Maryi Panny w Wadowicach

APW, (b. sygn.), *IVb Liber Natorum – Wadowice – 1904-1917 rok 1905.*

APW, (b. sygn.), *Tom II. Natorum pro civ. Wadowice ab an. 1837-1869.*

APW, (b. sygn.), *Liber Copulatorum Wadowice rok 1864.*

APW, (b. sygn.), *Liber Natorum – Wadowice – 1904-1917 rok 1916 nr 64.IVb* [nlb.].

APW, (b. sygn.), *Liber Mortuorum Wadowice.*

APW, (b. sygn.), *Liber Mortuorum 1857-1890.*

APW, (b. sygn.), *Tomus II. Mortuorum pro civitate Wadowice 1890-1912 rok 1906.*

APW, (b. sygn.), *III. Mortuorum Wadowice ab anno 1912 a die 30 IX.*

APW, (b. sygn.), *Liber Defunctorum Wadowice 1947-1983 rok 1947.*

Archiwum Parafii Najświętszego Salwatora w Krakowie

(b. sygn.). *Liber Copulatorum Tota Parochia ab anno 1904-1920 T. X.*

Archiwum Państwowe w Bielsku-Białej Oddział w Bielsku-Białej

APB-B, sygn. 13/669/30, Kataster Tłuczeń Górna, 1845, 1877, 1878, 1911, 1936, Wadowice 1845 *Blt. VII Gemeinde Wadowice in Galizien Wadowice Kreis 1845, k. 93.*

APB-B, sygn. 13/669/30 Kataster Tłuczeń Górna, 1845, 1877, 1878, 1911, 1936, Wadowice 1845 *Wadowice ad. 1, s. 91-92.*

APB-B, sygn. 13/297/213, *Zbiór dokumentów Tabularnych L. tab. (m. Wadowic?) 147-1047*

APB-B, sygn. 13/297/214, *Zbiór dokumentów Tabularnych L. tab. m. Wadowic 4-1015.*

Archiwum Prywatne Ryszarda Hubisza

Zbiór Kartograficzny (b. sygn.), *Plan sytuacyjny gminy miasta Wadowice, Wadowice 14 marca 1907.*

Archiwum Szkoły Podstawowej nr 2 im. Marii Konopnickiej w Wadowicach

ASP2W, (b. sygn.), *Szkoła ludowa czteroklasowa męska im. St. Jachowicza w Wadowicach. Katalog klasowy z wykazem klasyfikacyjnym. Klasa druga. Rok szkolny 1913/14.*

ASP2W, (b. sygn.), *Szkoła ludowa czteroklasowa męska im. St. Jachowicza w Wadowicach. Klasa trzecia. Katalog klasowy z wykazem klasyfikacyjnym. Rok szkolny 1914/15.*

ASP2W, (b. sygn.), *Szkoła ludowa sześcioklasowa męska w Wadowicach. Katalog klasowy wraz z wykazem klasyfikacyjnym.*

Centralne Archiwum Wojskowe w Warszawie

Kolekcja Generałów i Osobistości, Karol Wojtyła, sygn. I.480.727.

Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach

MDJP2, ACH nr inwent. 44, *[Relacja Księżdzka Franciszka Gabryla]*, [b. m. i d.] [nlb].

Sąd Rejonowy w Wadowicach

V Wydział Ksiąg Wieczystych, (b. sygn.), *[Księga Wieczysta. Gmina Katastralna Wadowice]*.

Starostwo Powiatowe w Wadowicach

Powiatowy Wydział Geodezji, Kartografii i Gospodarki Nieruchomościami. Identyfikator ewidencyjny materiału zasobu: k. m. 7. Mokrodruk z 1845, *Stadt Wadowice sammt ~~Einwohner~~ der unverleibten Gemeinde Mikolay in Galizien Wadowizer Kreis 1845.*

Powiatowy Wydział Geodezji, Kartografii i Gospodarki Nieruchomościami. Identyfikator ewidencyjny materiału zasobu: k. m. 3. Mapa katastralna z 1906 r., *Miasto Wadowice z Mikołaj w Galicji. Powiat podatkowy Wadowice. Litografowano w c.k. zakładzie litograficznym według stanu z roku 1906.*

Powiatowy Wydział Geodezji, Kartografii i Gospodarki Nieruchomościami. Identyfikator ewidencyjny materiału zasobu: k. m. 5. Mapa katastralna z 1928 r., *Miasto Wadowice z miejscowością Mikołaj w Małopolsce. Obwód Wadowice. Reprodukowano w Archiwum map katastr. w Krakowie według stanu z roku 1928. Zdjęto w roku 1845.*

Powiatowy Wydział Geodezji, Kartografii i Gospodarki Nieruchomościami. Wypisy z kartoteki gruntów: Pozycja kartoteki budynków 12809_4.0001.G3381.

Powiatowy Wydział Geodezji, Kartografii i Gospodarki Nieruchomościami. Wypisy z kartoteki gruntów: Pozycja kartoteki budynków 12809_4.0001.G343.

Powiatowy Wydział Geodezji, Kartografii i Gospodarki Nieruchomościami, (b. sygn.), *Nazewnictwo ulic i numeracja nieruchomości miasta – Wadowice. Aktualizowane do V 2004*, [nlb], [ul. Lwowska].

Urząd Miejski w Wadowicach

Wydział Planowania Przestrzennego, (b. sygn.), [*Szkic planu Wadowic z numeracją domów, czerwiec 1977*].

Wydział Planowania Przestrzennego, (b. sygn.), *Rejestr wydanych numerów porządkowych nieruchomości*.

Źródła drukowane

Instrukcja o przedsięwzięciu spisu ludności (konskrypcyi), w: *Zbiór Ustaw i rozporządzeń administracyjnych. Z inicjatywy lwowskiego Towarzystwa prawniczego opracowany przez fachowe siły pod redakcją Jęzgo Piwockiego radcy Namiestnictwa we Lwowie*, t. II, Lwów 1899.

Keiserliche Verordnung vom 23 März mit der Vorschrift für die Vornahme der Volkszählungen, „Reichs-Gesetz-Blatt für Keiserthum Oesterreich. Jahrgang 1857”, [b. m. i d.].

Kundmachung betreffend den Verkauf der Katastral-Mappen, Copien, Abschriften der Parzellen-Protokolle und sonstige Katastral-Acten, w: *Verordnungen der Landesbehörden für das Königreich Galizien und Grossherzogthum Krakau*, Lemberg 1863.

Uebersicht der neuen Eintheilung und Gebäude-Nummerirung des Landes-hauptstadt Krakau. *Przegląd nowego podziału i oliczbowania domów w głównem mieście krajowem Krakowie*, Krakau 1858.

Opracowania

Bieniasz Z., *Lolek Złotempisany. Przyczynek do biografii Jana Pawła II*, Wadowice 2020.

Burghardt M., *Wadowickie korzenie Karola Wojtyły*, Wadowice 2013.

Kindziuk M., *Edmund Wojtyła. Brat św. Jana Pawła II*, [b. d. i m. - 2022].

Kindziuk M., *Emilia i Karol Wojtyłowie. Rodzice Jana Pawła II*, Kraków 2020.

Kindziuk M., *Matka Papieża. Poruszająca opowieść o Emilii Wojtyłowej*, Kraków 2013.

Korzonek J., *Ustawa hipoteczna, z dnia 25 lipca 1871 r., Nr. 95 austr. dz. u. p. ze wszystkimi późniejszymi zmianami i uzupełnieniami tudzież przepisami związkowemi aż do ostatnich czasów objaśniona na podstawie orzecznictwa sądów polskich i austriackich oraz literatury prawa hipotecznego*, Kraków 1932.

Meus K., *Wadowice 1772-1914. Studium przypadku miasta galicyjskiego*, Kraków 2013.

Nowak D.K., *Austriackie katastry gruntowe na terenie Galicji. Metryka Józefińska (1785-1789) Metryka Franciszkańska (1819-1820) i Stały Kataster Galicyjski (1844-1854). Studium źródłoznawcze*, Krosno 2020.

Nowakowski A., *Nazewnictwo ulic i placów w Wadowicach*, „Wadoviana. Przegląd historyczno-kulturalny”, 1998, nr 1(1), s. 40-48.

Siwiec-Cielebon M., *Polski żołnierz na ołtarze. Droga życia Karola Wojtyły seniora i opinie przełożonych o nim w świetle dokumentów wojskowych*, „Wadoviana. Przegląd historyczno-kulturalny”, 2019, nr 22(20), s. 42-87.

Sobala M., *Zastosowanie austriackich map katastralnych w badaniach użytkowania ziemi w połowie XIX wieku*, „Polski Przegląd Kartograficzny”, 2012, nr 4(44), s. 324-333.

Studnicki G., *Jeszcze o nazwach ulic i placów Wadowicach*, „Wadoviana. Przegląd historyczno-kulturalny”, 1998, nr 2(1), s. 73-76.

Studnicki G., *Zarys dziejów oświaty i szkolnictwa w Wadowicach*, Wadowice 1996.

- Trzos P., *Wadowicki aptekarz Seweryn Kurowski*, „Farmacja Polska”, 2019, nr 10(75), s. 561-567.
- Wydro J., *Kataster gruntowy austriacki i jego znaczenie dla Galicji*, „Studia Historyczne”, 1967, nr 10, z. 1-2, s. 145-157.
- Wzorek Z., *Galicyskie plany katastralne*, „Prace Instytutu Urbanistyki i Architektury”, 1951, nr 1, z. 2, s. 87-91.
- Zachariasz A., *Przydatność archiwalnych źródeł kartograficznych dla współczesnych badań krajobrazowych*, „Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego”, 2012, nr 16, s. 63-83.
- Zamorski K., *Informator statystyczny do dziejów społeczno-gospodarczych Galicji: ludność Galicji w latach 1857-1910*, Kraków–Warszawa 1989.

SUMMARY

The aim of the article was to establish the first place of residence of the Karol and Emilia Wojtyła family in Wadowice. The primary sources for this study were materials held in the state archives, the Wadowice local government units, church archives and state institutions. A comparison of the contents of the cadastral map and the protocols of building and land parcels - documents found in the resources of the State Archive in Bielsko-Biała and the National Archive in Cracow-was of a decisive importance.

Source analysis has led to the conclusion that the house in which the Wojtyła rented a flat was built between 1901 and 1911 by Emilia Polony, the grandmother of Professor Anna Polony. It exists to this day and is located next to the General Leopold Okulicki roundabout in Wadowice (ul. Lwowska 103). The building was located on the outskirts of the city, in a floodplain, in the immediate vicinity of two railway lines. It was one of the typical buildings of the old low-rise buildings of Wadowice. Certainly, the rent, for renting a flat there, was not high and was not beyond the financial capacity of Karol Wojtyła, an accounting sub-official.

The Wojtyła lived there until November 1914, when they had to leave Wadowice due to the evacuation of military officials employed by the District Complementary Command (Ergänzungsbezirkskommando) to Moravia.

Keywords: Galicia, Wadowice, Cracow, Skawa river, Karol Wojtyła, Emilia Wojtyła, Jan Stroński, Joanna Strońska, Emilia Polony, Antoni Polony, Jan Kołek, Maria Kołek, Zofia Gregoracz